

Etrum Bembum, qui Leonis pont. Max. à secretis fuit, nemo est qui ambigat
 inter ætatis nostræ eruditos ferè omnes optimarum artium facillè sibi pri-
 mas vindicare. neque id mehercule iniuria. nanque admirabili quadam à tes-
 neris annis ingenij dexteritate bonarum literarum disciplinas ingressus, &
 excellentissimis vsus præceptoribus, in magna electissimorum librorum co-
 pia, neque sumptui neque laboribus parcens vllis, plurimum illis studij im-
 pendit & temporis: vnde ad eum sanè literarum peruenit apicem, vt sine con-
 trouersia cum doctissimus, tum omnis elegantia specimen & sit, & merito
 ab omnibus esse censeatur. Verum diuinæ illius philosophiæ, quæ à Socrate
 primum exorta, à Platone postmodum Academicisq; pertractata & illustrata fuit: quæ sæculi no- 10
 stri ignauia haudquaquam cognita admodum spernitur, cum prius eruditorum ferè omnium ani-
 mos sola teneret & componeret sola: illius inquam philosophiæ omnes ferè ad hanc vsque diem vel
 ignarum omnino illum, vel neglectorem constanter arbitrati sunt: idque ipsum, vt opinor, propter
 ea accidisse crediderim, quia cum illum summa quadam animi affectione humanioribus literis dele-
 ctari animaduertent, & poëticiis interdum studijs pangendisq; carminibus vacare cognoscerent,
 grauioribus eum ac planè seuerioribus philosophiæ præceptis adhibuisse operam non existimabant:
 aut hominum fortasse vitio id suspicabantur, qui quod in se esse non sentiunt, aut etiam assequi se
 posse diffidunt, nec habere alium quempiam, nec consequi posse contendunt. Verum longe aliter se
 res habet. Is namq; vir cum in cæteris philosophorum decretis, tum in Academicis præcipue tan- 20
 tos habet progressus, ita in reconditos disciplinæ illius recessus sese penitus indidit, vt cum ex-
 cellentibus eo in dogmate viris non modo ætatis nostræ, qui sanè sunt perpauca, sed prioris etiam
 sæculi, tum cum exultior multo erat ætas, non immerito comparari certareque possit: adiunxit
 præterea tot tantarumque rerum cognitioni admirabilem quandam eloquentiæ gratiam, vt siue
 quid ex tempore proferre voluerit, siue scribendo literis mandauerit, ita illius fluat niteatque oratio,
 is certe scriptiõnis sequatur stylus, vt vnus nostra ætate, quod raro sanè prioribus etiam con-
 tigit seculis, dicendi leporem cum rerum peritia copulasse merito videri possit. Quod cum sæpe
 aliàs Romæ in publicis administrationibus, tum superioribus diebus priuatim apud nos manifes-
 tissime declarauit. Cum enim Patauij esset, quo ex diutino grauique morbo conualescens valetu-
 dinis recuperandæ causa paulo ante concesserat, & ad eum visendum salutandumque nonnulli ses- 30
 natorij ordinis viri primarij conuenissent, inter quos Antonius Iustinianus & Ioannes Baduarius
 viri ingenio doctrinaque præstantes erant, quorum alter Aristoteli Peripateticisque mirifice erat
 affectus, illorumque etiam placita aliquot annos Venetijs luculenter professus fuerat: alter vero
 Platonem veterisque Academiæ assertores in primis admirabatur & extollebat: post prima illa, vt
 valerent, ecquid noui esset, cæteraque huiusmodi quæ primis in congressibus fieri dicere solent,
 cum iam factum esset silentium, & alterius ille sermonis ansam quæreret, ad Antonium conuer-
 sus & Ioannem, qui iuxta sedebant: Quid vos, inquit, Antoni & Ioannes, quando philosophiæ
 ambo egregiam nauatis operam, talibus ingenijs tantaque eruditione illam secatis distrahitis
 que, & vt seditiosi solent ciues, in partes (quod aiunt) coniunctam illius & copulatam Rem-
 publicam dissipatis, neque vnã potius, vt est, eam esse permittitis? Audio enim vos sæpenu-
 mero vestris in congressibus multum diuque hac de re inuicem dissidere & altercari solere, cum 40
 vterque vestrum tanquam pro aris & focis, pro hæresi obluçetur & depugnet sua. An igno-
 ratis Peripateticos ipsos & Academicos ex eadem quasi fontis cuiusdam origine defluxisse, no-
 minibusque solum differre illos, cum rebus sententijsque inter sese optime congruant, & vere con-
 cordent? Tum Antonius, Dicuntur, inquit, ista Bembe, dicuntur mehercule facilius quàm ex-
 plicentur: & antiquorum nonnulli, vt audio, & recentiorum etiam aliquot id ipsum ostendere sunt
 conati: sed meo quidem iudicio non minus ij quàm illi (vt in prouerbio est) oleum & operã perdidit
 runt. Nec immerito mehercule, quando hæ philosophorum sectæ pugnantibus inter se nixæ decre-
 tis, non in paucis quibusdam aut leuibus, sed in omnibus ferè, & maximis præsertim de rebus tota
 (vt aiunt) diametro inter sese distare & dissidere videtur. Et quæ tandem sunt ista, inquit ille, in qui-
 bus hæc pugnant dogmata, & conuenire non possunt? Et Antonius, An parua tibi, inquit (vt 50
 hinc exordiar) non verborum sed rerum potius videtur esse dissensio in ijs quæ statim de pri-
 mis rerum initijs vtrique dicunt & sentiunt? Nostri enim quatuor rerum omnium esse volue-
 runt principes causas, materiam scilicet, formam, efficiens, & finem: illi autem his non contenti
 alias insuper adiungunt duas, instrumentalem nescio quam & exemplarem: recte ne an ses-
 cus, haudquaquam laboro. Non enim id indagare excutereque in præsentia contendo, sed
 quòd diuersa loquantur & sentiant (vt facio) id nunc ostendere cogito. Mundum præterea no-
 stri neque aliquando genitum, neque interiturum vnquam pro certo confirmant: illi vero

& à deo fabricatum esse illum, & quantum in ipso est, corrumpi posse autumant. Astra illi animo
 sensuque prædita, & singularia quædam esse animalia dicunt. Nos vero neque seorsum anima
 ta, neque sensibus insignita, sed cæli esse partes affirmamus. Animos præterea generat Plato, &
 vt sibi videtur, ostendit illos esse perpetuos. Aristoteles vero neque vllum animorum recenset
 ortum, neque planè æternitatem declarat. Eisdem perenniter à se ipsis moueri contendit Pla
 to: ab iisdem vero omnem motionis abnegat modum Aristoteles. Longum profecto esset, &
 proluxi operis, in quibus ij discrepant viri, si recensere vellem omnia: de prouidentia: de fato:
 de dijs ipsis: de media dæmonum natura: de inferis. Quamobrem temporis angustia parcens,
 & breuitati studens, præsertim cum te audire potius quàm ipse dicere & disertare cupiam,
 10 pauca de multis, & hæc ipsa cursim quæ mihi ad manum venerunt, nunc in medium attuli.
 Ex quibus tamen vel cæco (vt aiunt) manifestum esse potest Academicos Peripateticosve ne
 que verbis vnquam neque sententijs fuisse concordēs. Tum ille subridens, vt sæpe solet, Quàm
 accurate, inquit, & quàm memoriter Antoni collegisti omnia quæ Peripatetici Academicique
 nostri (vtrosque enim æque complector) cum litigare quàm conuenire malunt, hac de re in me
 dium afferre solent. Quamobrem tu mihi haudquaquam aliud agens in præsentia, sed bene
 mehercule præmeditatus, aut certe ab ijs disceptationibus satis recens huc planè accessisse vi
 deris. Verum quanquam non tam dicendi mihi nunc, quàm audiendi habenda esset ratio: ade
 stis enim hic duo philosophiæ lumina: quia tamen nonnulla habere me credo quæ hoc in loco
 mediocriter adduci possent, quibus (nisi opinione fallor) verborum solummodo, non rerum, vt dixi,
 20 inter illos viros ostenditur esse dissensio, ea, si videtur, vt potero, breuiter recensere: nisi forte
 te vos aliud quippiam huic sermoni præuertendum putatis. Et quid aliud, inquit Ioannes,
 non solum nobis, sed bonarum etiam artium studiosis omnibus, quin potius vniuerso hominum
 generi, vel maius à dijs immortalibus, vel optabilius contingere vnquam posset, quàm inue
 niri quempiam qui ceu honorarius arbiter recto iudicij examine inter Platonem Aristotelem
 que componere & posset & vellet? Verum proluxa admodum (vt arbitror) istiusmodi est res,
 plenaque controuersæ dissensionis, & longæ verborum ambages, pluresque essent, vt probe in
 notesceret causa, explicarique posset, comperendinationes faciendæ. Temporis autem breuitas
 nedum ad omnia quæ ad tantam pertinere controuersiam videntur explicanda non sufficit, sed
 neque ad ea quæ modo dixit Antonius, quæ quota illorum est portio enarranda, satis commo
 30 de se habere videtur. Quamobrem non absurde meo quidem iudicio feceris si aliquam ex præ
 dictis seorsum ceperis quæstionem, illamque, vt soles omnia, distincte luculenterque pertra
 ctare contenderis. Vera narras, mi Ioannes, inquit ille, & ego iam pridem largus pollicitator
 cogitabam quonam me coniecissem imprudens, vnde non facile sanè ob temporis angustiam
 me expedire nunc possem. Verum quanquam de te tu audire malles? De primis ne rerum initijs?
 An de mundi genitura, & astrorum naturis? an potius de animorum æternitate? Quicquid
 enim horum tibi sumpseris, vt id ordine explicari queat suo, integrum sibi nimirum exposcet
 diem. Quid enim aliud, inquit Ioannes, ex te audire nunc malim, quàm de quo mihi cum
 Antonio nostro non conuenit, & pro quo plura sunt prælia decertata, & adhuc sub iudice lis
 est? Quid tandem istuc est? inquit ille. Animorum, inquit Ioannes, æternitatem nescio an cre
 40 dat Antonius: certe totis contendit viribus (quod etiam, cum loqueretur, animaduertere potui
 sti) non esse illam à Platone nostro sufficienter valideque demonstratam. Hac de re hodie, ni
 si quid aliud forte cogitas, differentem te audire percuperem, quando & Academica (vt audio)
 cum Peripateticis probe coniunxisti, & professioni alioquin hoc tuæ maxime consentaneum
 existat. Extinctis enim aliquo interitu animis, omnem funditus tolli religionem est necesse.
 Tum ille, Faciam, inquit, vt lubet, quando & sponte mea id sum pollicitus prius, & tibi nunc rem
 gratam facturum me esse percipio. Verum quid noster Antonius ait? Et Antonius, Præuer
 tit me, inquit, hac in re Ioannes meus. id ipsum enim abs te, si tacuisset ille, expostulaturus
 eram. Rem igitur mihi gratissimam feceris, si Platonicas de animorum immortalitate rationes
 docentis more vniuersas explicaueris, eas præsertim quæ scribuntur in Phædro, quæ mihi
 50 cum obscuræ alioquin & breues, tum haudquaquam (vt dixi) quod volunt ostendentes non
 immerito videri solent. Quasdam enim animis ascribunt motiones, quibus sublatis, vel non con
 cessis, vniuersa animorum concidat æternitas necesse est. Tum ille, Demonstrant, inquit, Anto
 ni, & mirifice sanè demonstrant animorum æternitatem rationes Platonice. quod autem breui
 ter & subobscurè fortasse id faciant, non eo inficias. res enim de qua agitur, multis obstructa est
 difficultatibus, & antiquorum (vt scis) fuit iste mos, res arduas & graues menti potius insi
 gnire velle, quàm auribus inculcare. Verum licet pluribus in commentarijs suis idem hoc facere
 animaduertatur Plato, de animorum enim immortalitate & in libris de Republi. loquitur, & in Ti
 mæo, & Phedone non minus differit, nonnullaq; etiam hac de re in epistolis ab eo sunt conspersæ:
 hoc tamen in loco quem à me tibi explicari nunc expetis, peculiariter ex ipsius essentia animi, & ex
 60 ijs quæ illi per se inesse censentur, illius à Platone demonstratur æternitas: cuius ego inhærens vesti
 gijs, quandoquidē hoc me subire oneris voluistis, & ego libens id ipsum recepi, hanc totā rem pro vi
 rilī eo concludā modo, qui & facilior mihi, & ad nostrū disputādi vsū accommodatior esse videbitur.

Verum meminisse vos velim, quando ad hoc de animorum æternitate Platonicum conuiuium neque inuitati (vt aiunt) neque oblatis accessistis hospites, sed vltro vos ingessistis, si non ex dignitate vestra, si non opipare & laute, sed ieiune & tenuiter accepti fueritis, vt non mihi succensere potius, quàm vobismet imputare velitis. Ardua enim res est, plenaque immensæ subtilitatis de qua est agendum, & ad quam non illotis (vt aiunt) manibus proculdubio esset accedendum. Quamobrem fere-
 tis me, inquit, & æquo etiam animo patiemini, si verbis interdum vti cogar nouis, nonnunquam etiam si externis, cum clarius quippiam nobis illa aut significantius quàm nostra exprimere videbuntur. Non vsitato enim admodum calle nostra progredietur oratio: & ideo omnibus vndique fulcienda adiuuandaque est adminiculis. Vt lubet, inquit Ioannes, modò rē ipsam intelligamus. Non enim ij sumus qui verborum splendorem & fucum potius quàm res ipsas quærere curemus. perge
 modo. Propositū igitur, inquit ille, nostrum, quando vobis ita videtur, deo cœptis fauente hoc ag-
 grediamur modo. Constitutum nobis est in præsentia Platonicis rationibus animorum immorta-
 litatem ostendere, illorumque cum diuinam excellentemque, tum æternam & incorruptibilem de-
 clarare naturam. Istuc autem non incommode me facturum plane confido, si prius quidem quot sint
 corruptionis & interitus modi, in medium afferam, doceamque deinceps nullo illorum modo ani-
 mos posse corrumpi. Si enim hoc ita continget, vt arbitror, animorum certe æternitatem omni ab il-
 lis sublato interitu proculdubio à me hodie demonstratum esse iudicabo. Ita ne vobis videtur, Anto-
 ni & Ioannes? an aliter censetis? Nobis profecto, inquit Antonius, vt pro Ioanne etiam respon-
 deam meo, haud aliter videri potest. Quod enim corrumpi & interire nequit, id perpetuo manere
 & viuere necesse est: quam ob rem id ipsum monstrato modo. hoc enim opus, hic labor est. Tum il-
 le, Probe, inquit, existimatis. quamobrem sic videamus. Quod corrumpitur omne, bifariam sanè cor-
 rumpti & interire percipitur. Aut enim ipsum à se ipso ob materiam in sese existentem corrumpitur,
 aut extrinsecus ab alio quopiam interimitur. Verbi gratia, lignum aut sponte corrumpitur sua solit-
 arium iacens, putredine scilicet, teredinibusque consumptum. in se ipso enim sui gestat interitus
 causam, materiam videlicet, quemadmodum in suis de Republica commentarijs scribit Plato, asse-
 rens quæcunque sponte sua intereunt, omnia à domestico quodam & interno corrumpi vitio. Aut
 rursus extrinsecus lignum corrumpitur, vt cum ab igne comburitur, seu à dolabræ acie comminui-
 tur, siue secatur à ferra. Valens enim sui natura etiamnum perstare, externa interit iniuria. Quoniam
 igitur (vt vidimus) duo sunt vniuersales corruptionis modi, geminæ iccirco à Platone nostro in Phæ-
 dro de animorum immortalitate afferuntur rationes, duorum vi & potestate syllogismorum neces-
 sario collectæ, quarum altera quidem à semetipso animum destrui non posse demonstrat, quoniam
 se ipsum mouet animus, & ideo mouetur semper. Altera vero, quòd neque ab alio periri potest ani-
 mus, clare ostendit, quando alijs omnibus ipse motionis cuiusque est initium & origo. Cæterum
 ad clariorem non minus dictorum, quàm mox dicendorum intelligentiam, fortasse non erit malum
 syllogismos vtrosque cum suis seriatim recensere propositionibus, vt vniuersa isthæc explicata ma-
 teria veluti sub oculis posita, nullo posthac negotio percipiatur. Prioris igitur rationis hæc plane est
 series. Animus à se ipso mouetur: quod à se ipso mouetur, semper mouetur: quod semper mouetur,
 est immortale: animus igitur immortalis est. Hæc, vt diximus, ratio nobis sanè ostendit à se
 ipso animum non posse corrumpi. Secundæ autem processus ratiocinationis hoc maxime con-
 stat modo. Animus se ipsum mouet: quod se ipsum mouet, motionis est principium: quod est
 principium motionis, est ingenitum: quod est ingenitum, est incorruptibile: quod est incorruptibile,
 est immortale: animus igitur est immortalis. Hæc autem (vt dictum est) ratio peculiariter ani-
 morum immortalitatem ostendit, ideo quia à nullo extrinsecus alio destrui corrumpive potest ani-
 mus. Et hæc profecto duæ sunt illæ rationes quæ de animorum æternitate à Platone in Phædro sunt
 adductæ, quas tu Antoni cum breues admodum & concisas, tum difficiles & subobscuras tibi vi-
 deri dixisti, quæ licet sint duæ, alia (vt diximus) atque alia animorum immortalitatem ostenden-
 tes via, quia tamen inter se aptæ quodammodo & bene connexæ sunt, vnica videri vtrinque sum-
 pta potest ratio. Neque immerito mehercule. Quod enim à se ipso non destruitur, neque ab alio
 etiam quopiam destrui & corrumpi potest. Nam cum in semet suæ causam gerat perennitatis & sa-
 lutis, quoniam modo ab alio destrui & corrumpi valeat, vix bene fingi potest, quandoquidem si-
 bi semper adest, & saluum se esse vult. huiusmodi autem est (vt ostendetur postea) id quod à se
 ipso mouetur. Et rursus quod ab alio non corrumpitur, sed principium est & causa potius vt alia
 conferuentur & viuant omnia, vt id à se ipso destrui corrumpive possit, haudquaquam possibile
 esse videtur, quale motionis ostendetur esse principium, cum præsertim neque à superioribus illud
 corrumpi causis verisimile sit, à quibus conseruatur & fouetur magis: neque ab ijs quæ infra sunt,
 cum ipsum essentia illis initium existat & causa, omnibusque sui præsentia motionem lar-
 giatur & vitam. Si autem à nullo corrumpitur, quoniam modo rursus se ipsum corrumpat
 & destruat, iugis omnibus fons existens & origo vitæ, reperire nedum difficile, sed impossi-
 bile esse videtur. Recurrunt igitur in sese rationes (vt diximus) istæ, quæ licet idem probare
 concludereque animaduertuntur ambæ, peculiari tamen & propria quadam via vtraque
 id facere contendit. Sed nescio quomodo dum de complicatis connexisque rationibus istis
 loquimur, nostra labens sensim prætergressa est oratio, multaque fluxu rapuit & inuol-

uit suo, quæ alioquin non mediocri explanationis indigent cura. Inhibeamus igitur, si placet, paulisper, & vnde egressi sumus, eò redeamus, vt ordine quæque suo & explicentur accuratius, & melius intelligi percipique possint. In superioribus (si recte animaduertistis) rationibus communis quædam duobus syllogismis sumpta est propositio, ista videlicet, Animus se ipsum mouet, siue à se ipso mouetur. Nihil enim refert, vt arbitror, vtro dicatur modo, cum vtrouique propositionis diuersimode prolata eadem sit vis & potestas. Quod enim se ipsum mouet, à se ipso mouetur: & idem etiam rationis propositione transposita probe recurrit modus. Hanc igitur in primis propositionem pro virili explicare conemur: & de natura se ipsam mouente, quæ in ijs quæ mouentur, primaria sanè esse censetur, diligenter perquiramus, quam magni certe nominis viri, & in primis philosophus Aristoteles, infirmare & destruere sunt conati. Simul enim propositum recte agemus nostrum, & inter primarios philosophos Platonem & Aristotelem obiter etiam componere poterimus, qui mea quidem sententia (vt sæpe dictum est) & in alijs ferè omnibus quibus dissidere videntur, & in hac præcipue re de qua verbotenus litigant, sententia ipsa rectoque rationis intellectu bene conueniunt & concordant. Cum enim omnes corporeas ab animis motiones seiungat Aristoteles, & iccirco neque semper moueri, sed neque moueri omnino illos asserat, haudquaquam merito apud eos qui hanc rem rite perpendere volunt, Platonem taxare potest, qui aliam esse animorum, aliam corporum asserit motionem: & proprijs peculiaribusque vtraque hæc moueri affirmat motibus. In decimo enim de legibus commentario isthæc ad verbum memoriæ prodidit Plato. Trahit quidem animus cælestia omnia, & terrena insuper, & ea quæ in mari sunt, suismet motionibus, quarum ista sunt nomina: velle: considerare: curare: consulere: opinari, siue recte, seu perperam: gaudentem: confidentem: dolentem: timentem: amantem: perosum. Ex quibus vel cæco (vt aiunt) est manifestum alias motionis esse species quas animis assignat Plato, & alias quas ab eisdem Aristoteles remouet, & in verbis solum hac de re inter præceptorem & discipulum omnem esse controuersiam. Quod enim Aristoteles animi affectiones, siue ægritudines seu passiones appellat, id motiones vocat Plato, cum vterque tamen corporeos motus ab animorum essentia censeat alienos. Neque hoc immerito equidem, quod enim diuisibili & continuæ conuenit endelechiæ, indiuiduæ animorum essentia qui conuenire potest: Verum hæc (vt dixi) pro talium concordia philosophorum à nobis obiter in præsentia sint adducta. quamobrem ad nostrum redeamus propositum, probemusque pro virili aliquod motionis initium in rebus necessario reperiri, idque ipsum naturam esse quæ se ipsam mouet. Hoc autem præcipue aggrediamur modo. Cum planè constet, perspicuumque sit, esse in natura aliquid quod ab alio manifeste moueatur, quærendum sane est vtrumne id quod mouet, moueat & ipsum ab alio motum, & illud rursus ab alio etiam motum moueat, & sic ad infinitum: aut circulo illa quæ mouentur ab alio, se inuicem mouent, & à se mouentur, ita quòd primum semper moueatur ab ultimo: aut est tandem ad primum venire quiddam, quod se ipsum mouens, & alia, à nullo extrinsecus alio moueatur. Neque alius quisquam à supradictis eorum quæ mouentur, omnino reperiri potest modus. Cæterum cum duo illi priores motorum modi ratione penitus careant, quoniam neque infinitas, vt ita dicatur, in essentijs reperitur vlla, infinitorumque ratio sub scientia cadere nulla potest: & circularis ille à se inuicem cum mouentium, tum motorum contextus vniuersi ordinem destruit, cum idem eiusdem causam faciat & causatum: vt merito explodantur illa, ad quoddam sanè motionis peruenire principium necesse est, quod iugi perennique vitæ actu cuncta post se mouet & temperat: quod esse animum & Plato proculdubio, & Aristoteles voluerunt, licet is immobilem illum esse asserat, Plato autem naturam se ipsam mouentem, eo quo diximus modo, constanter asseueret. Cæterum si commutentur nomina, & se ipsum mouentis loco se ipsum perficiens reponatur, aut se ipso viuens, & in se ipsum agens & patiens, omnia profecto Aristoteli & Platoni quàm optime quadrare videbuntur. Intellectus siquidem, quem animi supremum ambo esse volunt caput, & se ipsum intelligit, quando eius essentia illius est actio, & se ipsum perficit: & licet improprie, per transumptionem tamen in se ipsum & agere & pati non inconcinne dicitur: sed quoniam paulo post hac ipsa de re suo dicitur loco, iccirco reprimam me nunc, & non prosequar longius. Constitutum igitur cum sit in præsentia, & de philosophorum consensu vtrouisque sanè compertum & declaratum, motionum omnium principium & fontem esse animum, quòd is se ipsum moueat, & à se ipso moueatur, hoc deinceps videamus modo. In vniuersa entium omnium latitudine à contrario in contrarium nusquam nisi per medium commeat pertransitque natura. hoc enim modo à calore in frigus intercedente permeat tepore, & ab albo in nigrum fusco interueniente transmittit: ab oppositisque semper qualitibus ad oppositas per illarum graditur media: quod in anni etiam temporibus est videre. ab æstate enim ad hyemem, & ab hyeme rursus ad æstatis tempora natura, hic interiecto vere, illic autumnopro greditur medio. & ad summam tum in corporibus ipsis, tum in natura etiam incorporea omnes à contrario in contrarium transitus peculiaribus proculdubio fieri medijs animaduertuntur. Simili igitur rationis modo in proposito etiam fieri nostro est necesse. Cum enim in entium reperiatur genere id quod ab alio solum est motum, & rursus id quod penitus est immobile, interstitio sanè reponi in medio necesse est id quod tum mouet, tum mouetur, quod à se ipso moueri dicimus, vnum inquam & idem numero existens & subiecto, mouens & motum, vt obis

ter Aristotelem & Peripateticos caueamus, qui animal huiusmodi esse per se, & à se motum autumant. Non enim idem numero & subiecto in ipso animali mouetur & mouet quippiam, sed anima quidem solum mouet (vt illis sanè placet) corpus vero mouetur solummodo. Non igitur se ipsum mouere proprie dicetur animal, cum isthæc ipsa proprietas in simplici solitariaque natura, quod retro diximus in eodem numero & subiecto, reperiri debeat, quæ media, vt vidimus, reperta est inter immobilem penitus naturam, & illam quæ solum mouetur ab alio. Et alioquin cum ipsum animal, vt Aristoteli ascribunt, ex immobili quadam natura, anima scilicet, & ab alio mobili, corpore videlicet, plane sit compositum & conflatum, non potest id quod in præsentia quærimus, esse, se ipsum scilicet mouens & agitans, cum neque anima secundum illum penitus moueatur, neque corpus quippiam moueat: se ipsum autem mouens, vt græci cum bene indicat nomen, *αυτοκίνητος*, idem numero & subiecto existens, tum mouet se, tum à semet mouetur. Quauis (vt sæpe dictum est) si recto iudicij examine rem hanc bene perpenderem vellemus, naturam profecto se ipsam mouentem de Aristotelis sententia ipsum esse animum non iniuria contendere possemus. Scribit enim is vir in physicis suis his fere verbis. Quod si opus fuerit determinare vtrumnam sit motionis initium & causa, se ipsum mouens videlicet, an id quod ab alio mouetur, illud profecto sine controuersia omnes dabunt: principium autem motionis omnium animum esse, apud philosophum Aristotelem clarius est, quàm vt aliquo ostensionis egeat adminiculo. Præterea cum animatum omne ab inanimi ipsa sit determinatum distinctumque vita: viuere autem nihil aliud sit, quàm intrinsecus ab anima per illius altricem agitari potestatem, quam in suis de anima commentarijs, motionem tum ad nutrimentum, tum ad augmenta & decrementa philosophus vocat Aristoteles, cur non de illius etiam sententia à se ipso mobilis, id est *αυτοκίνητος* iure dicetur animus, qui sua se sponte excitat, & corpus ita agit & impellit? Verum hæc in præsentia obiter sint transcurra. Cæterum quoniam complures hac de re hucusque & variæ in medium sunt adductæ rationes, nonnullaque etiam interiecta, quæ etsi ad propositum faciunt negotium, interpellata tamen dicendi serie, obscuriorem fortasse quàm desideramus orationem effecerunt nostram, si volentibus vobis facere me crederem, breuiter quæ dicta sunt colligerem omnia, vt & vniuersa de qua agitur res melius innotesceret, & sub vno statim contuitu apte teneretur. Sub hæc dicta cum reticisset ille, ceu quid sibi mandaretur expectans, Antoniusque & Ioannes istuc summe se cupere dixissent, rursus hoc exorsus est modo. Initium esse quoddam, Antoni & Ioannes, originemque motionum omnium (vt animaduertistis) necessaria diuisione collegimus: idque ipsum esse animum Platonis Aristotelisque consensu planè diiudicauimus. Porro eum in interstitio collocatum medio perspeximus naturæ penitus immobilis, & illius quæ solum mouetur ab alio: quamobrem non immerito diximus motionum omnium animum esse principium: & qui se ipsum moueret, & à semet moueretur: quod græci vnico exprimentes vocabulo apte & significanter *αυτοκίνητος* appellant: vnde etiam ad quotidianum loquendi vsum res ista peruenisse videtur. Animum enim omne id appellat vulgus, quod à se ipso moueri, id est intrinsecus agitari percipiunt, ceu animæ sit ista vis & potestas, se ipsam prius, & corpus deinceps mouendi. Quemadmodum enim in entium quæ intelligunt ordine quiddam est quod ab alio intelligendi accipit munus, veluti de Aristotelis sententia mens illa est quam potestate intellectum vocat ille, aliud autem à se ipso intellectionem habet, quam impertit alteri, ipsum autem cum omnimoda sit fons & origo intellectionis, & alia sanè omnia & se ipsum non minus intelligit, vt illa est mens quam actu intellectum Peripatetici appellant: ita in ijs quæ mouentur, hæc quidem ab alijs solum agitari mouerique percipiuntur, vt corpora sunt omnia: illa vero & alijs motum præstant omnibus, & se ipsa mouere nata sunt, quales esse animos retro (vt arbitror) manifeste satis est demonstratum. Hæc igitur diuina animorum est natura, iugi se ipsam motione semper agitans, quam in suis de legibus commentarijs diuinus ille Plato primum omnium motionum initium, & vnicam esse causam præclare demonstrat. Nam & efficiens motionis est causa, & exemplaris, & finalis, quæ propriæ veræque entium sunt causæ. Formalis enim siue specifica cum in producta factaque reperiatur re, imò res ipsa sit iam effecta, causatum potius quàm causa merito existimari potest. Materia autem longius etiam à vera causæ distat ratione, cum in earum reponatur numero causarum, quæ à philosophantibus, sine quibus non, appellari consueuerunt. Quamobrem in iisdem de legibus commentarijs diuinus Plato omnium esse causam motionum naturam se ipsam mouentem alia etiam ostendere volens via, Si omnia, inquit, quæ mouentur, starent, quidnam esset id quod primo moueretur? An illud sanè quod sua sponte & à se ipso mouetur? Neque hoc ab re. Si enim id quod motrici prope sit causæ, manifestò moueri videmus, omnibus quæ alieno mouentur impulsu, quiescentibus, profecto hæc ipsa se mouens natura, cum in se motricem gerat potestatem, illique non solum fiat propior, sed vniatur etiam & copuletur, quinimo omnem essentiam suam inde capiat rationem, & prima mouebitur vtique, & alia motu suo mouebit omnia. Ambigimus autem nos hac de re, & non facilè rationi obtemperamus, quia corporeis emancipati sensibus, & illorum iudicantes arbitrio, mentis obtusos & hebetes oculos habemus. Quemadmo-

dum enim si quispiam aut loci vitio, sicut de Cimmericorum dicitur populis: aut casu etiam aliquo solis nunquam conspexisset iubar, diei tamen cerneret claritatem, is merito mehercule dubitaret disquireretque quanam tam immensi splendoris existeret causa: ita quia animum ipsum non cernit vulgus, & ab oculorum consuetudine difficulter se abdicat, motionis illum esse principium, & à seipso moueri non immerito ambigere animaduertitur. Qui tamen cum alia moueat omnia, multo prius se ipsum mouere verisimile est, haud dissimili mehercule commemorati solis exemplo, qui alia illustrans omnia, multo prius se ipsum splendidissimo vegetat & replet lumine. Vnumquodque enim (vt recte physici dicunt) perfecta actionum suarum semper orditur initia. Verumenimvero cum sit constitutum, & satis (vt arbitror) ex dictis ostensum, motionum omnium initium esse animum, & quod is se ipsum sponte mouet sua, & à se ipso mouetur, facilius profecto post hoc & longe clarius Platonice deductio rationis existet, per quam illius demonstratur æternitas. Quod enim à se ipso mouetur, cum semper sibi adsit, & nusquam se deserat, absistatque nusquam, semper moueri necesse est. Si enim quæ mouentur ab alio, eousque moueri animaduertuntur, quoadusque motori adhærent & appropinquant suo, quid illi consentaneum est accidere naturæ, quæ non tantum coniunctam, sed unitam etiam & consubstantialem (vt ita dicam) sibi habet motricem vim? Nihil aliud profecto, nisi perenniter illam & semper agitari & moueri. Animi enim motio finem ideo nunquam est habitura, quia nunquam se ipse deserturus est animus. quod autem finem non habet, semper est. agitur igitur animus semper necesse est. Ex quo deinceps illius certissima ratione colligitur æternitas. Animi nanque motus illius est vita, cum in ipso principium & origo omnis reperiatur vitæ. Cæterum hoc in loco obiter vos admonitos voluerim, hanc philosophi rationem non ex probabilibus quæ fidem solum faciant, procedere rationibus, sed certissimæ necessitatem in se demonstrationis habere. Ex primis enim & per se, & in se inuicem recurrentibus, quæ conuertibilia iuniores vocant philosophi, manifestissime deducitur, ex quibus omnis sanè conflatur scientiæ modus. Quod enim principium est motus, se ipsum mouet, & semper mouet: & quod se ipsum mouet, tum semper mouet, tum motionis est principium vniuersæ. Et rursum quod incessanter mouet, & se ipsum mouet, & omnibus alijs prima motionis præstat initia. Sed alia etiam via istuc ipsum ostendi demonstrarique hoc maxime potest modo: id quod præstare valet excellentius quippiam aliquo in genere & dignius, idem profecto eodem in genere inferius viliusque aliquid faciliè præstare poterit. excellentius autem sine controuersia est & dignius, bene esse, quàm ipsum simplex esse. id autem sibi ipsi præstat animus, quando se excolit & perficit, & à corporis se contagio seuocat & abducit. Præstabit igitur sibi & ipsum esse. animi autem esse, illius est vita. Vita vero nihil aliud esse censetur nisi perennis quædam iugisque motio. sibi ipsi igitur motum præstabit, & à se ipso mouebitur animus. Quamobrem hoc etiam modo ex incessanti illius motu, animi apparebit æternitas. Nec immerito mehercule. diuina enim omnia, & quæ aliquid primo alijs præstare impertiriue videntur, à semet incipere & exordiri necesse est: quod vel claro diurni syderis exemplo nobis clarere potest. sol nanque cuncta lumine collustrans suo, ipsum certe est lumen, splendorisque fons & origo vniuersi. Quamobrem cum cæteris omnibus vitam & motum præstet animus (illius enim gratia Aristoteles *αὐτοκίνητον*, id est à se ipso motum appellat animal) multo profecto magis & prius sibi ipsi & vitam præstare & motionem necesse est. Semper igitur mouetur animus, & deficit nunquam. Quæcunque autem externo agitantur impulsu, cum in se ipsis motricem illam non habeant vim, aliquando motum ab alio recipientia: quandoque etiam illum amittere est necesse. Cessante autem illo, cessat vita, inquit Plato. motum enim animi, illius (vt diximus) intelligi vult vitam. Cæterum hoc in loco de cæli corpore non contemnenda sanè oritur difficultas. Si enim quoniam semper mouetur, à semet illud moueri concesserimus: non solum animo, sed corpori etiam principium & originem dabimus motionis: quod fieri haudquaquam potest, vt vnus scilicet rei duo prima reperiatur exordia. Si autem *ἑτεροκίνητον*, id est alterius impulsu agitatū illud esse dixerimus, de Platonis sententia aliquando à motu esse cessaturum illud, & interiturum quandoque concedere cogemur: quod, exceptis paucis, philosophantium concedit nemo. Vtrinque igitur (vt percipitis) nos vrgent angustia, & in salebris (vt aiunt) nostra versatur oratio. quamobrem complananda mihi veritatis est via, hocque pro virili in primis est explicandum, simulque Platonis dicto in præsentia moderandum. Hoc autem maxime aggrediamur modo. id quod à se mouetur, quod *αὐτοκίνητον* graeci vocant (nihil enim prohibet, vt opinor, breuitatis perspicuitatisque causa istuc sæpius vsurpare vocabulum) in duplici percipitur esse differentia. Aut enim simplex est, nulli obnoxium diuisioni, & omni prorsus carens parte: & huiusmodi proprie & est, & dicitur *αὐτοκίνητον*: qualis est animus. aut est interuallis quibusdam, quas dimensiones vocant, iam distinctum, & corpoream habens mole, quod, licet improprie, *αὐτοκίνητον* tamen & ipsum appellatur, cuiusmodi esse cælum animaduertitur: quod quia corpus est, & ideo à motionis totius fonte distat animo, *ἑτεροκίνητον* merito dici potest. Quoniam autem in corporum genere primum est, materiaque caret transmutabili, & connatam in essentia sua gerit vitam, à qua deseritur nunquam, vnde etiam perpetuo mouetur, iccirco ad illius similitudinē quod proprie tale est, *αὐτοκίνητον* non ab re appellari potest. Est igitur cælum media quædam inter id quod vere à se mouetur, & id quod proprie mouetur ab alio, collocata constitutaque natura, vtriusque particeps rei: & vtrorunq; licet improprie, sortita tamen, vt dictum est, nomen. nec

enim *αυτοκίνητος* per se, neque *ετεροκίνητος* proprie cæli est corpus, cum & moueatur ab animo, & incessabili semper motione versetur. Cæterum haudquaquam immerito hoc illi contingere videtur. semper enim secundarum summitates & apices rerum, vt vniuersi seruetur continuitas, omniaque conuenientibus repleantur medijs, & primorum copulantur extremis, & illorum nonnihil sapere naturæ perhibentur. Cum igitur primum in corporum genere sit cælum, vltimum autem intelligibilis naturæ sit animus, complicari copularique isthæc, & similitudinem conuenientiamque ad se inuicem habere quandam necesse est: quamobrem ætherium corpus si veluti anima quædam & vita extensa quodammodo, & in molem dispersita à se moueri, & indefinenter perpetuoque agitari dicatur, non perperam profecto falsoque dicitur. Connatam enim (vt diximus) & ceu commixtam in essentia sua gerit vitam, à qua cum deseratur nusquam, perpetua iccirco motione versatur. Cæterum alia hoc in loco ex ijs quæ dicta sunt oritur difficultas. Sunt enim qui nobis dant, & id quidem libenter, à se ipso moueri semperque agitari animum: addunt tamen id illi contingere donec fuerit, verum nihil prohibere cum quandoque extingui & interire. Quos non ab re percontandos in præsentia ducimus, vtrumne cum interit (vt volunt) animus, illius ante cessat actio, quam *αυτοκίνησις* græci, nos iugem sui ipsius motionem dicimus, postmodum vero ipsius deficit essentia: aut è contrario prius ipsa desinit essentia, postea vero perennis illa interit motio: an simul essentia deficit & motio. præter enim treis istos alius profecto inueniri non potest modus. Cæterum cum neque essentia ante actum possit desinere: ab illa nanque omnis fluit operatio & motus: parique modo neque actus ipse ante essentiam destrui corrumpique possit, constitutum enim concessumque ab illis est, donec perstat animus, perpetuò illum à semetipso moueri: tertium necessario concedendū est, in animi scilicet interitu ambo simul desinere, essentiam videlicet, & actionem: aut, quod idem valet, esse ipsius, & eius motionē. Rursum igitur hoc ita constituto, absentes aduersarios ac si adessent isto interrogemus modo. Quando quidem vultis o viri, imò concedere nunc coacti estis animum interire, quia simul (vt dictauit ratio) & essentia deficit & motio, à quonam huiusmodi accidere illi dicemus interitum. Profecto aut à se destruat animum, aut ab alio extrinsecus interimatur necesse est: quod in superioribus clarissimo ligni docuimus exemplo: neque sane est dare tertium illius interitus modum. Cæterum tantum abest vt seipsum interimat corrumpatque animus, vt se perenni illo, & vt ita dicam, essentiali saluet potius & custodiat motu, vitamque iugiter foueat suam. Simplex præterea animi est natura, neque habet in se quicquam admixtum quod dispar sit sui atque dissimile. Quamobrem neque diuidi vsquam neque interire potest: quod quia naturæ secus accidit corporeæ, iccirco à se ipsa fatiscere illam aliquando & dissipari necesse est. Sed neque extrinsecus ab alio quopiam interimetur animus, alioquin non *αυτοκίνητος* esset ille, sed *ετεροκίνητος*, cum externa iugruente vi ad interitum compellatur, contra id quod positum à vobis concessumque retro fuerat, animum scilicet dum animus est, & à se ipso moueri, & incessanter moueri. Præterea si ab alio destruitur animus, aut à superioribus longèque se dignioribus destruetur causis: aut ab infra se positis, ignobilioribusve. Atqui superiores omnes supra animum collocatæ stantescque causæ illum perficiunt potius, & saluum volunt. Diuina enim huiusmodi sanè sunt omnia, haudquaquam inuidia, & bonorum suorum large munifica, redundantique salutaria bonitate. Inferiores verò hoc efficere nequeunt causæ: cum illi obsequantur & pareant magis, & ab illo ceu à perenni quodam fontis exordio suarum auspicentur initia motionum. Non igitur à semetipso, sed neque ab alio quopiam (vt ostensum est) destrui potest animus: quamobrem immortalem illum proculdubio & incorruptibilem semper manere necesse est. Est & alia subtilis mehercule & de naturæ penentralibus eruta ratio id ipsum hoc efficiens & cogens modo. Cum enim corruptionis totius & omnis interitus (quemadmodum in physicis philosophus docet Aristoteles) priuatio existat causa, id certe quod istuc non admittit incommodum, nulli vnquam patere corruptioni necesse est. porro neque forma ipsa, quam & speciem vocant, neque quod suapte natura formæ est participes, priuationem in se recipere vllam animaduertuntur: illa quidem merito, quoniam nihil suum admittit recipitque contrarium: formæ autem contraria est priuatio. Hoc vero ideo, quia dum est, connatam semper habet suæ formæ præsentiam. quamobrem contrariam recipere priuationem haudquaquam potest. Ignis enim quia congenitam habet caliditatem, iccirco frigiditatem admittere nullam potest. Cum autem animus quædam sit forma & species priuatione semper carens, omni prorsus carebit interitu. Neque hoc ab re mehercule. quod enim corrumpitur, omne ideo corrumpi & interire censetur, quia naturam in se habet quandam quæ aduentitias & externas (vt ita dicam) formarum admittit impressiones: & iccirco contraria facile recipit omnia: quinimmo ceu id ipsum habeat muneris, in ijs alternare per vices variarique nata est: qua quoniam caret animus, ideo omni prorsus carere interitu est necesse. Habet autem substantia illa, quam compositam physici vocant essentiam, ab ea de qua loquimur natura, quam *ύλη* græci, nos recto materiam appellamus vocabulo, indefinitum quicquid habet omne, & inconstans, & lubricum. Continuat namque mutationi & corruptioni materiale obnoxium est omne, nunquam eodem consistens gradu, sed semper Protei modo labens & præterfluens, & fiens verius quam factum, & quod generari potius dicatur, quam vere existere. Siquidem momentaneum solummodo habet esse se, cum vtrinque non esse liquidò habere percipiatur: ante quidem, quia generabile est: retro autem, quia est corruptibile. Ab huiusmodi igitur materiæ natura composita tot incommoda pa-

titur essentia: à forma autem, siue specie, & ipsum habet esse, & determinatam essendi possidet ratio-
 nem: & omnino quod perfectum quiddam in entium est genere, & quod existit, huiusmodi quale esse
 percipitur, omniaq; illi merito refert accepta. Ex quibus omnibus clare (vt arbitror) animorum patet
 aeternitas: & rationis explanatio prioris Platonici syllogismi etiam est manifesta, quo in superioribus
 dixeramus animi immortalitatem ea scilicet ostendi via, quoniam à semetipso destrui corrumpique
 non potest animus. Secunda autem ratio per quam eadem animorum, licet modo alio, ostenditur im-
 mortalitas, vnicam in se anticipem recipit propositionem, eam scilicet quæ dicit motionis ingenitum
 esse principium. nanq; aliæ tum communes sunt, & in superiori explicatæ ratione: tum autem non so-
 lum à Platone, sed ab Aristotele etiã & Peripateticis comprobata: quãobrem dimissis illis hãc ipsam
 10 de qua ambigere quispiam posset, diligenter in præsentia excutiamus. Sunt enim qui dicant ingenitū
 esse, non omni conuenire principio. Nam nihil prohibere quippiam alicuius esse principium, non ta-
 men id esse ingenitum: & exemplo etiam se iuuant. Ecce, inquit, Accidarum principiū est Aeacus,
 & tamen is generatione non caret. Ad infirmendam autem destruendamq; propositionis cōmunita-
 tem, vnicam aiunt sufficere adductam instantiam. His igitur occurrentes dicimus principium quan-
 tum ad propositam spectat rem, illud certe esse quod primo vniuersam illius cuius dicitur esse princi-
 piū, producit specie: verbi causa ipse homo, quod *ἀνθρώπων* Græci, nos hominis ideã, siue spe-
 20 ciem seu exemplar dicimus, omnes vbique potestate sua producit homines. Similique modo ipsum
 æquale omnes in omni genere efficit æqualitates, & *ἀποκινήτων* omnes motionū omnium produ-
 cit rationes. Huiusmodi autem ingenita esse principia est necesse, eo scilicet modo quo animaduertū-
 tur esse principia. Nihil enim prohibet eadem vt intelligibilia sunt verbi causa, aut intelligentia, aut
 30 entia, ab alijs sanè prouenire principijs: verum eo rationis modo principia non existunt, sed ab alijs
 defluunt emanatq; principijs. Principium igitur omne, vt est huiusmodi, ingenitum proculdubio es-
 se necesse est. Non enim sit principium eorum quippiam quorum principium dicitur: verbi gratia
 intellectus principium intellectōnis existens, non aliūde, sed à semetipso intellectōnem habere cen-
 setur. Ens ipsum aliorum omnium essendi causa & origo, non ab alio, sed à se ipso essentiam possidet:
 ipse sol vniuersi fons & principium luminis, nusquam id accipit quod omnibus impertit imbar. Ve-
 rum cur ego hac in re tam diu & vobis fortasse negotium præbeo, & ipse inuicem mihi faceffo, quæ
 vnico facillime verbo concludi potest: Principium motionis ingenitum esse contendimus, nec imme-
 35 rito id quidem. nam si genitum esse confirmetur, cum generatio omnis aut motus sit, aut nō sine mo-
 tu, ante omnem motionem dicere sanè cogemur esse motum. quod cum per se sit absurdum, & mani-
 festam in se contineat repugnantiam: tum etiam absurdus fieri videtur quando ad infinitum nobis
 hac in re progressionis aperit modum, in nullo cogitationis termino firmante se animo, sed motum
 semper ante motum indefinenter sibi affingēte, & nusquam stante. Concedendum igitur est (vt ar-
 bitror) principium omne vt est huiusmodi, esse ingenitum. quare motionis etiam principium esse in-
 genitum fatendum est. Cæterum quoniam in Platonica secundæ rationis ostensione plures etiam
 partialium rationum latitant modi, acculta probantes vi principium omne ingenitum esse: age quã-
 40 doquidem hanc cœpimus nauare operam, & vobis non aliud videtur agendum, illos etiam breuiter
 & cursim (vt aiunt) explicemus. Principium omne primo est id quod esse dicitur, verbi gratia princi-
 pium luminis primo luminosum esse censetur. Caloris principium primo calidum & est, & esse dici-
 tur. Simiter alia principia omnia hoc se habere modo fatendum est. Nullum genitum primo tale est,
 cum omne genitum ab alio sit generatum, & ab alio procedat simili. Nullum igitur principium est
 genitum: ingenitū igitur. Præterea cum omne genitum ex alio generetur sui ortus principio: si geni-
 tum detur esse principiū, ex principio utiq; aliquo erit genitum. quamobrē principij (vt retro visum
 est) erit principium, & ad infinitum principiorum extēdetur progressio. Adhuc etiã, omne genitum
 ex aliquo non huiusmodi constitui generariq; percipitur. homo nanq; ex non homine, animal ex non
 animali generatur: & in ijs etiam quæ arte fiunt, similis illorum fabricæ deprehenditur esse ratio.
 Lectulus enim fit ex non lectulo, & domus ex non domo fabricatur. Quamobrē si vsquam genera-
 retur principium, ex non principio utiq; fieret: & rursus cū omne (vt diximus) genitū ex principio
 generetur, ex principio fieret principiū. Ex non principio igitur, & rursus ex principio generabitur
 50 principiū, si generationē aliquã illi assignare voluerimus. quo nihil certe absurdus, aut pugnās magis
 dici aut cōminisci potest. Satis igitur (vt arbitror) ex dictis ostensum est ingenitū esse principiū. Inge-
 nitum autem omne incorruptibile est. quicquid autem corrumpi non potest, æternum est. quod est
 æternum, neq; morti obnoxium est, neq; aliquo interit modo. Animorū igitur essentia incorruptibi-
 lis est & immortalis, iugi se ipsam vegetans motu, & omnes insuper motionum species, id est vitæ
 modos, ex sese incessanter producat & proferens. Cæterum quoniam semoto à principij natura ge-
 60 nerationis exordio, corruptionis etiam verisimiliter semouendus est finis: hoc certe in loco vni-
 uersa de animorum immortalitate sufficienter commodeq; conclusa videri poterat ratio, cum & alio-
 quin omnes hac in re omnium consentiant philosophorum sectæ, & Aristoteles euidenter in suis de
 cælo commentarijs ingenitum omne incorruptibile etiam esse demonstrat. quamobrē si recte me-
 ministris, in ijs quæ retro diximus, hac de re me non esse verba facturum non immerito præ me tuli.
 Quia tamen diuinus Plato, siue admirabili quadam ingenij copia & vbertate nihil intactum hac in
 te, nihil non excussum dimittit, siue id potius de composito hominum causa facit, vt omnibus illi

numeris diuinam in se agnoscant & venerentur partem: & iccirco non solum ingenitum, sed incorruptibile etiam probat esse principium: age & nos illius rationem, quæ non ex directo (vt aiunt) propositum, sed per impossibile sequens ad oppositum, concludit datum, breuiter hoc explicemus modo. Si principium (vt dicitur ratio) incorruptibile non est, corruptibile utique erit. Supponatur igitur corruptum esse principium. Corrupto certe principio neque ipsum ab alio quopiam poterit restitui & effici: neque aliud quippiam ab illo fieri productive poterit. Quoniam enim omne quod generatur, ex aliquo generari principio necesse est, interempto certe destructoque illo, nihil profecto poterit aliud generari. Et rursum neque ipsum ab alio quopiam fieri produci poterit, quoniam omne quod fit, ex quodam fieri principio concessum est. Positum autem fuit principium esse corruptum. Quamobrem ceu rerum omnium præcisa enectaque radice, nihil inde emergere pullulareque amplius poterit. Incorruptibile igitur est principium, vel omne (vt inquit Plato) decidat cælum necesse est, generatioque intereat & cesset vniuersa, motionis interempto principio primo. Quod cum animi esse naturam in superioribus clare sit ostensum, animum incorruptibilem esse & immortalem summa est necessitas, cuius, vt probatum est, neque à se vsquam, neque ab alio quopiam destrui corrumpique potest essentia. Verum hoc quispiam in loco ob ea quæ retro dicta sunt, de elementorum naturis non immerito posset ambigere. Cum enim inanima elementa sint omnia, & vniuersa in hoc philosophorum omnium cõsentiat natio, ad peculiaria tamen quæque ferri loca, & interno agitari principio animaduertuntur. Ignis enim naturæ permissus suæ, summa petit statim. Terræ autem gleba non prohibita rectè defertur ad ima. Animantis quinetiam extincti corpus sponte sua ad corruptionem moueri percipitur. Quamobrem aut non omnium esse motionum principium animum concedere planè cogemur, si illa inanima, vt sunt, fatebimur esse corpora: aut si dixerimus animata, ad inconuenientius profecto quiddam & absurdius merito deuoluemur, in putrescente animalis cadauere largitorem vitæ & essentiæ animum collocantes, destructionisque & interitus causam illum esse asseuerantes. Ad has igitur & ad istiusmodi alias verborum potius quæ rerum obiectiones vnica & eadem facili occurrentes via, omnium principium motionum esse affirmamus animum, idque omni asseueratione contendimus, qui iugi perpetuaque sui agitatione & omnia motionum ex sese producit genera, & rebus insuper omnibus esse largitur & vitam. Nam & elementa ipsa de quibus præsens ambigit ratio, quæ inanima esse peculiari partialique vere existimantur anima, ab ipso certe vniuersi animo nihilominus fouentur & animantur omnia, ab eodemque, illorum intercedente natura, ad propria quæque moueri loca certum est. Naturam enim & in his ipsis, & in alijs etiam omnibus, animi vestigium quoddam & exemplum esse proculdubio elegãtiores omnes voluere philosophi: pari rationis modo extincti animantis corpus, cum vniuersi quædam sit portio, animo præditum quodammodo esse fatendum est. Quemadmodum enim in nobis quæcunque sunt omnia, excrementa etiam & sordes dum insunt, vitali quodam participare continerique calido animaduertuntur: ita quæcunque circumiectu suo capax complectitur mundus, omnia illius complecti continerique animo, vero consentaneum est. Mouetur igitur ab vniuersi animo animantis extinctum corpus, non ad corruptionem sanè & interitum, (dudum enim id interiit animal) sed ad esse aliud, & ad aliam vniuersitatis transfertur indigentiam. Ad commodum enim decensque vniuersi motus omnes suos mundanus temperat animus. Quod etiam in corporibus facere nostris partialem naturam animaduertere licet, cum pro indigentia sui hos quidem in nobis dissipat & consumit humores, alios vero corrigit & emendat, nonnullos autem ceu rebelles & noxios procul à se abdicat & expellit. Et hæc de animorum immortalitate, & Platonicis hac super re adductis rationibus, quæ mihi in promptu fuerunt, & pro tempore sese mihi obtulerunt, in medium libens mehercule attuli, vt & vtrorumque vestrum, quos plurimi sanè facio, morem gererem voluntati. Voluistis enim me quid de ijs sentirem ostendere, & vt mihi etiam ipsi non minus satisficerem si diuinam hominis partem merita præconiorum laude pro virili concelebrarem. Laus enim animi meo quidem iudicio est vel immensa, & omnes verborum omnium celebritates exuperans, illius explicata ostensaque natura qua hominum genus peculiari quodam domesticoque cognationis vinculo proxime ad deos ipsos accedere sanè existimatur. Nec me præterit multas etiam alias hac ipsa de re cum antiquorum tum recentium philosophorum idem ostendentium in præsertia adduci posse rationes: sed non omnia (vt aiunt) nunc excutienda sunt vasa, & alioquin noua sermonum præsertim longorum exordia, temporis non patitur breuitas, cum & ipsa iam inclinet dies, & nonnulla fortasse alicui vestrum sunt obeunda negotia, quorum mihi in primis est habenda ratio: quamobrem dicendi finem faciam, si istuc prius ceu coronidem quandam sermoni addidero meo, in animorum scilicet natura, vt ex Platonicis vidimus rationibus, ternarium reperiri istud quod illorum dignationem exactamque proculdubio indicat perfectionem. Scitis enim inter alios hunc esse perfectissimum numerum, tum quia ex imparium genere primus reperitur, tum quia numerorum solus principium medium & finem illum præcise constituentes continet partes. In animi vero natura ternarium est, se ipsum scilicet mouens: semper motum: immortale: ita quod vnum quodammodo & tria idem censetur esse animus: in quibus etiam causarum quidam esse percipitur ordo. Primum enim secundæ causa, illud autem tertij non immerito esse perhibetur. Verbi gratia se ipsum mouens, causa est semper moti: & motum semper, immortalitatis est causa. Cum enim isthæc duo (vt retro diximus) in entium reperiantur genere, immobile scilicet prorsus, quod omni motu, & omni melius est vita, ceu illud est vnum quod omnem supereminet

essentiam, & primariæ insuper vnitates: & rursus id quod externo agitur principio, quod peius & inferius omni proculdubio existit vita: id certe quod se ipsum mouet, & vicinius ipsi immobili essentia, & similis esse censetur. Semper enim quod se ipsum mouet, appetit & vult se saluum esse, quem admodum semper est ipsum prorsus immobile, primum videlicet omnium principium: ipsum vero immortale illi appropinquare magis videtur naturæ, quæ mouetur ab alio, cum à mortis priuatione dicatur: ceu illud interni priuatione motus ab alio moueri censetur. Quæobrem immobilia omnia supra ipsum sunt immortale. immortalitas enim vita quædam est, & veluti animorum essentia spiritus quidam. Hæc igitur ternarij ratio in animorum (vt dictum est) spectatur essentia, qui cum inter immobile penitus, & ab alio extrinsecus mobile planè existat medijs: quod in vnico τοῦ αὐτοκινήτου vocabulo significanter & diuine expressit Plato: illud enim αὐτὸ nobiliores superioresque animis indicat essentias: illud autem κινητὸν inferiores viliioresque signare videtur naturas. Per primam quidem ternarij ipsius partem immobili magis appropinquare cernuntur essentia: per extremam vero viciniores ei (vt diximus) fiunt naturæ, quæ solum mouetur ab alio, & externo agitur impulsu. Hæc cum ille nõ minore grauitatis iudicio, quàm verborum lepore & copia recēsuisset, omniumque expectationi mirifice satisfecisset, cogitabundo similis finem loquendi fecit, vt ex oris illius habitu planè coniectauerint omnes plura illi hac de re quæ rite dici possent, alia occurrere, & animo obuersari. Quæobrem Antonius, qui attentissimam alioquin illi præstiterat operam, & omnem illius sermonem fassis (vt aiunt) auribus ebiberat, postquam omnia in illum admirationis suæ præconia non minus vere quàm largiter effudit, Quandoquidem, inquit, eruditissime Bembe hoc Platonico disputationis conuiuio allekti potius quàm satiati abs te discedimus, nihil prohibet (quæ tua est liberalitas) nos denuo, vt pro his etiã loquar, cras aut perendie ad reliqua conuiuas accipere. Hac enim re nihil gratius nobis, neque magis ex animo quicquã facere poteris. Accedemus igitur vel non vocati: & ego si nihil aliud, integram tibi sanè huiusmodi esculentorum afferã famẽ. Tum ille subridens hilare, vt semper, Tuo, inquit, iure mi Antoni omnia de me tibi polliceri libere potes. Verum memineris (vt in prouerbio est) ne collecta ad conuiuium exigas. & cum dicto assurrexit, idque omnes fecerunt.

Pauloque post in
de discessum
est.